

Повибивав людям зуби,
Да людям зуби, да гей!..¹³

Якщо в первинних варіантах для викриття німецької окупаційної дійсності застосовувано прийом уподібнення її з радянською колгоспною дійсністю 1930-х років, то тепер маємо колгоспні реалії повосенні, з другої половини 1940-х — початку 1950-х років. Ідейний зміст наведеного зразка полягає в тому, що під час війни сталінська пропаганда хоча й неофіційно, але досить виразно натякала, що в разі, якщо народ жертвовно воюватиме й здобуде перемогу, режим піде йому на деякі поступки: буде надано релігійну свободу й скасовано колгоспну систему.

Щодо релігії, то Сталін у 1943 р. дещо лібералізував ставлення до неї, але фактично це було повторено досвід Петра I: поставлено церкву й священників на службу московсько-комуністичній імперії. А щодо колгоспів, то жодних поступок так і не було. Цього й не могло статися, бо це прямо загрожувало існуванню імперії, яка економічно трималася на дармовій праці в'язнів ГУЛАГу і колгоспних селян.

Отож, наведений вище зразок не є простою випадковою переробкою, а глибокоідейним і гостроактуальним твором, що з усією силою сатиричної правди звинувачує радянську владу за те, що, незважаючи на особливий внесок і величезні жертви українського селянства для перемоги над нацизмом, його й далі залишають у такому ж колгоспному рабстві, яке панувало в 1930-х роках і за німецької окупації.

Як показав здійснений аналіз, пісню на мотив «мелять жорна», без сумніву, слід віднести до найкращих уснопоетичних творів антинімецької сатири. Характерно, що в ній народ не просто змальовує у викривальному, зневажливому ракурсі німецьку окупаційну дійсність, а й дає глибокий і правдивий суспільно-політичний аналіз цієї дійсності. У цьому тексті виразно спрацьовує така художньо-концептуальна функція мистецтва, як аналіз об'єктивної дійсності. Прикметно, що народ розглядає суспільство крізь призму історизму, тобто сучасний момент подано в розгорнутому причинно-наслідковому зв'язку з минулим, а також розкрито уявлення про майбутнє.

¹³ Записав Є. Луньо 21.10.1996 р. у с. Залужжя Яворієвського р-ну від Манько Ганни, 1932 р.н., 8 кл.; Чмари Тетяни, 1931 р.н., 7 кл.; Ціпівко Катерини, 1933 р.н.; Компривовської Анастасії, 1924 р. н., 6 кл. — Домашній архів Є. Луни.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

В'ЯТРОВИЧ Володимир — кандидат історичних наук, директор Галузевого державного архіву Служби безпеки України, голова вченої ради ЦДВР.

ДЕРЕВІНСЬКИЙ Василь — кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних наук Київського національного університету будівництва і архітектури.

ЗАБІЛИЙ Руслан — науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, молодший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

ЩУК Олександр — кандидат історичних наук, науковий співробітник Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

ЛУНЬО Євген — старший науковий співробітник Інституту народознавства НАН України.

МАРЧУК Володимир — кандидат історичних наук, заступник директора Державного архіву Рівненської області.

НІКОЛАЄВА Наталія — кандидат історичних наук, науковий співробітник Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

ПАГІРЯ Олександр — студент Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

ПОСІВНИЧ Микола — науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, молодший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, президент благодійного фонду «Літопис УПА» ім. В. Макара».

СТЕФАНІВ Василь — науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, аспірант кафедри історії, теорії та практики культури Національного університету «Львівська політехніка».

ЩУР Юрій — науковий співробітник Запорізької обласної інспекції з охорони пам'яток історії та культури, аспірант кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету.

Історія боротьби народу за визволення є основою національної ідеї кожної держави. Саме на ній базується система суспільних цінностей та орієнтирів. Минуле українського народу, особливо його визвольну боротьбу, протягом довгих років замовчували та спотворювали тоталітарні режими. Тому надзвичайно гострою є потреба нового, неупередженого погляду на історію українського визвольного руху.

Апогей спротиву українців припадає на ХХ століття — його найяскравішим виявом є боротьба Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської Армії впродовж 1920—1950-х рр. На жаль, сьогодні діяльність цих структур залишається найменш дослідженою ділянкою в українській історіографії.

Вивчення найрізноманітніших аспектів боротьби українців за національну та соціальну свободу є головною метою Центру досліджень визвольного руху.

Сьогодні Центр досліджень визвольного руху — це:

- єдиний спеціалізований науковий центр досліджень проблематики ОУН і УПА;
- центр розроблення та впровадження програм популяризації національно-визвольної боротьби ОУН і УПА;
- консультативна діяльність, надання установам, організаціям та зацікавленим особам інформації, експертних оцінок, що стосуються проблематики визвольного руху;
- унікальний архів документальних, усних, речових, фото- та відеосвідчень про національно-визвольну боротьбу ОУН і УПА.

ЦДВР об'єднує багатьох істориків із різних куточків України та з-поза її меж, які досліджують проблематику визвольного руху українського та інших народів.

Центр має власне періодичне видання — науковий збірник «Український визвольний рух», публікує наукові розвідки, спогади та документи.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦДВР

Проведені наукові конференції:

«Третій фронт в Західній Україні. 1939—1947» (спільно з Науковим товариством ім. Т. Шевченка).

«Організація Українських Націоналістів: до 75-ліття створення»

«Боротьба народів Центральної та Східної Європи з тоталітарними режимами в ХХ ст.» (спільно із Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, Кам'янець-Подільським державним університетом ім. І. Огієнка, Центром українознавства Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Міжнародною благодійною установою Центр національного відродження ім. С. Бандери).

«До 60-тої річниці Української Головної Визвольної Ради» (спільно з Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

«Український визвольний рух 1920-х — 1950-х років: проблеми теорії та методології досліджень».

«Євген Коновалець на тлі доби» (спільно зі Львівською обласною державною адміністрацією).

«Український визвольний рух 1920-х — 1950-х років: актуальні проблеми дослідження» (спільно з Інститутом суспільних досліджень та Дніпропетровським національним університетом).

«Роман Шухевич — провідник українського визвольного руху» (спільно зі Львівською обласною державною адміністрацією, Львівською обласною радою, Українським інститутом національної пам'яті, Львівським національним університетом ім. І. Франка та Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

Виставка «Скрижальми українських теренів» (спільно з Молодіжним осередком вивчення руху ОУН-УПА при Києво-Могилянській академії).

Виставка «Українська Повстанська Армія: історія нескорених» (спільно зі Львівською обласною державною адміністрацією та Світовим комітетом відзначення 65-ї річниці створення УПА).

ВИДАННЯ ЦДВР

Армія безсмертних. Повстанські світлини / Ред. В. В'ятрович та В. Мороз — Львів: Видавництво «Мс», 2002. — 212 с.

Галаса В. Наше життя і боротьба. — Львів: Видавництво «Мс», 2005. — 272 с.

Петренко Р. Слідами армії без держави. — Київ—Торонто: Українська Видавнича Спілка, 2004. — 272 с.

Чайківський Б. «Фама». Рекламна фірма Романа Шухевича. — Львів: Видавництво «Мс», 2005. — 104 с.

Порендовський В.-І. У кігтях СТЕПЛАГУ (Кенгір 1949-1954). Спогади. — Львів: Видавництво «Сполом», 2006. — 144 с., іл.

Варшавський акт обвинувачення Степана Бандери та товаришів / Упор. М. Посівнич. — Львів: Видавництво «Мс», 2005. — 200 с., іл.

Кук В. — «Леміш». Колгоспне рабство. — Львів, 2005. — 264 с., іл.

В'ятрович В. Ставлення ОУН до євреїв: формування позиції на тлі катастрофи. — Львів: Видавництво «Мс», 2006. — 144 с., іл.

Стасюк О. Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941—1953 рр.). — Львів, 2006. — 384 с., іл.

Ремесло повстанця. Збірник праць підполковника УПА Степана Фрасуляка — «Хмеля» / Ред. і упоряд. Р. Забілий. — Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. — 424 с., іл.

Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / В. В'ятрович (відповід. ред.), Р. Грицьків, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. — Львів, 2007. — 352 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Мс», 2003. — Зб. 1 — 208 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Мс», 2003. — Зб. 2: Українсько-польський конфлікт під час Другої світової війни. — 194 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Коло», 2004. — Зб. 3: До 75-ліття Організації Українських Націоналістів. — 304 с.

Український визвольний рух. — Львів, 2005. — Зб. 4: Боротьба народів Центрально-Східної Європи проти тоталітарних режимів в ХХ столітті. — 272 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Мс», 2005. — Зб. 5. — 240 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Мс», 2006. — Зб. 6. — 272 с.

Український визвольний рух. — Львів: Видавництво «Мс», 2006. — Зб. 7. — 312 с.

Український визвольний рух. — Львів, 2006. — Зб. 8. — 312 с.

Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Зб. 9. — 320 с.

Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Зб. 10: До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. — 352 с.

Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Зб. 11. — 264 с.



УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ

Науковий збірник

№ 12

Відповідальний редактор

Руслан ЗАБІЛИЙ

Літературний редактор

Галина НАКОНЕЧНА

Дизайн обкладинки:

Ольга САЛО

Макет і верстка:

Віктор МАРТИНЮК

Відповідальна за випуск

Ярина ЯСИНЕВИЧ

Центр досліджень визвольного руху

м. Львів, вул. Козельницька, 4

тел./факс: (032)2994515

cdvr_lviv@yahoo.com

history@upa.in.ua

www.cdvr.org.ua

www.upa.in.ua

Рестраційне свідоцтво від 27.01.2006 р.

Серія ЛВ №741

Засновник ЦДВР

Віддруковано в друкарні

ПП «Добрий друк»